

Inhoud

Woord vooraf	8
Inleiding	13
1. De Veluwe gereformeerd	13
2. De schandelijkste episode?	16
3. Gemeenschapsreligie	21
4. De Veluwe als transregionale eenheid	23
5. Bronnen	28
6. Opzet	30
1. De sacrale infrastructuur	33
1.1. Inleiding	33
1.2. Eeuwenlange kerstening	35
1.3. De situatie rond 1500	40
1.4. Aanwezigheid van kloosters	46
1.5. Een netwerk van heiligen	51
1.6. Sporen van het sacrale landschap	60
1.7. Een katholiek buitengebied	99
1.8. Conclusie	103
2. Onvoorziene reformaties	107
2.1. Inleiding	107
2.2. Spreiding van autoriteit, 1492-1543	109
2.3. Versterking van regionale religiositeit, 1492-1578	115
2.4. Katholieke hervorming, 1543-1566	123
2.5. Katholieke herleving na gereformeerd geweld, 1566-1578	132
2.6. Gereformeerde hervorming, 1578-1600	140
2.7. Conclusie	150

3. Relativering van de liturgie	155
3.1. Inleiding	155
3.2. Sacramentele religie	157
3.3. De circulatie van nieuwe ideeën	161
3.4. De bezwaren van Arent toe Boecop	169
3.5. Het christocentrisme van Jan Gerritsz Verstege	177
3.6. Radicalisering van de kritiek op de kerk	184
3.7. Verwarring in een katholieke wereld	187
3.8. Conclusie	189
4. Een katholieke hervormingsagenda	193
4.1. Inleiding	193
4.2. Een netwerk van Utrechtse prelaten	195
4.3. De Harderwijker gewelfschilderingen	208
4.4. Humanistische beeldtaal	222
4.5. Een hervormingsgezinde magistraat	231
4.6. Conclusie	236
5. Professionalisering van de geestelijke stand	239
5.1. Inleiding	239
5.2. De scholingsgraad van de clerus	242
5.3. Het offensief van Aegidius de Monte	249
5.4. De opbouw van een gereformeerde kerk	254
5.5. 'Papistische papen'	260
5.6. Laverende voorgangers	264
5.7. Conclusie	269
6. De vorming van een nieuwe elite	273
6.1. Inleiding	273
6.2. De Veluwe adel	275
6.3. De religieuze mentaliteit van de adel	278
6.4. Twijfelende edelen na de Beeldenstorm	287
6.5. Patriotten en religieverwanten tijdens de overgang	292
6.6. Een middengroep van edelen	297
6.7. Protestantse edelen	303
6.8. Katholieke edelen	308
6.9. Conclusie	316

7. Slotbeschouwing	321
7.1. Inleiding	321
7.2. De opkomst van een revitaliseringsproces	322
7.3. Parallellen in vernieuwingstendenzen	325
7.4. Onontkoombare polarisatie	327
7.5. Herstel van politiek en religieus evenwicht	330
7.6. Onvoorspelbare reformaties in veelvoud	333
Samenvatting	337
Summary	343
Bijlage I. Proeve van een wereldlijke en kerkelijke ordening van de Veluwe (c. 1500-c. 1600)	349
Lijst van afkortingen	453
Bronnen en literatuur	455
Lijst van afbeeldingen en tabellen	487
Algemene index	491